

Manglende tyskkompetencer kan bremse eksporten

ANALYSE

Andelen af danskere med tyskkompetencer på mere end basalt niveau er faldende. Det kan skabe barrierer for dansk eksport

Manglende tyskkompetencer kan bremse eksporten

Færre danskere har tysk på højt niveau ift. for 10-15 år siden. Dermed er talentmassen af danskere, der er gode til tysk, blevet mindre. Det er dén talentmasse, dansk erhvervsliv trækker på, når de handler med Tyskland. Tyskland er geografisk og kulturelt et let tilgængeligt for marked for danske virksomheder, og tyskerne har generelt et positivt syn på danske produkter. Det er dog også et marked, hvor det betyder meget, at man kan møde tyskerne på tysk.

Med mere end 83 mio. indbyggere lige syd for grænsen er Tyskland Danmarks største enkeltstående handelspartner. I de kommende år kan det tyske markeds betydning øges som følge af Brexit. Tysk er nu det mest talte sprog i EU, også i mange østeuropæiske lande bruges tysk. Tyskland er Europas største økonomi. Tysk er det mest talte sprog i Europa, og tysk er sammen med engelsk og fransk arbejdssprog i EU. Danmarks små og mellemstore virksomheder eksporterer typisk til de nære eksportmarkeder i vores nabolande, og det tyske marked er derfor særligt vigtigt for dem. Derfor har det særlig betydning for SMV'erne, at vi har tilstrækkelige tyskkompetencer.

Analysens hovedpointer:

- Andel af elever i det almene gymnasium med tysk på højniveau er næsten halveret fra 11 pct. i 2005 til under 6 pct. i 2020.
- Antallet af optagene studerende på videregående tyskuddannelser er faldet med godt 30 pct. fra 2010 til 2020.
- Danmark ligger lavt blandt de lande, der ligger nær Tyskland, ift. andelen af elever på de gymnasiale uddannelser, der har tysk.
- Tyskland er det vigtigste eksportmarked for SMV'er, men andelen af vareeksporten, der går til Tyskland, er faldende, og Danmark taber terræn i konkurrencen om det tyske marked.
- Samlet set indikerer det en svagere fødekæde ift. tyskkompetencer i Danmark.

Figur 1: Fødekæden tik tysk-kompetencer i Danmark

Svækkede tyskkompetencer i Danmark

Sprogkompetencer handler i høj grad om en stærk fødekæde fra grundskolen til gymnasiet og eventuelt til videregående uddannelser. Det er alt andet lige væsentligt lettere at opnå tyskkundskab på højt niveau, jo tidligere man er startet med at lære sproget. Samtidig er talentmassen større, hvis flere elever afslutter grundskolen med tysk på et relativt højt niveau.

Flere ting tyder på, at den danske fødekæde af talenter, der kan tysk på et relativt højt niveau er blevet svækket over de seneste år.

Dette ses eksempelvis i andelen af elever på de gymnasiale uddannelser, der har tysk. Her ligger Danmark lavt ift. en række europæiske lande. Kun godt 28 pct. af eleverne på de gymnasiale uddannelser i Danmark havde i 2018 tysk, hvor det i Kroatien, Tjekkiet, Slovakiet og Ungarn var over 50 pct. I Slovenien var det næsten 7 ud af 10 gymnasieelever, der havde tysk i 2018.

Danmark ligger lavt i forhold til øvrige nærtliggende lande

Andelen på de gymnasiale uddannelser, der har tysk i udvalgte europæiske lande

Kilde: SMVdanmark på baggrund af Eurostat. tal for 2018.

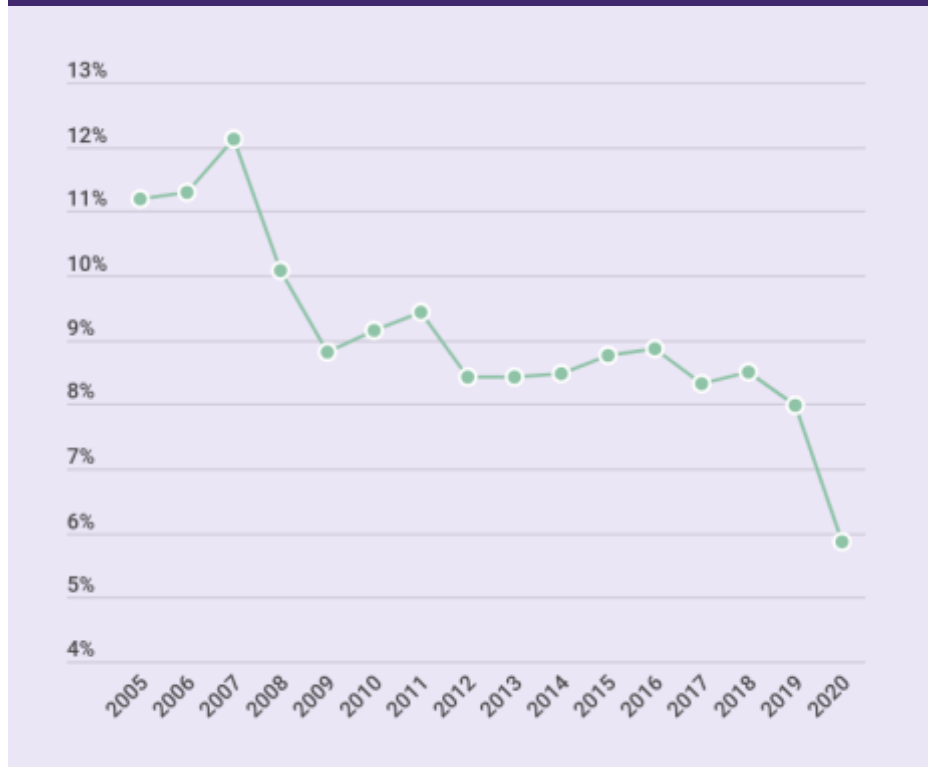
Figur 2

En af de mest centrale indikatorer for kvaliteten af tyskkompetencer i Danmark er andelen af elever i gymnasiet, der vælger tysk som fortsættersprog i gymnasiet. En faldende andel, der vælger tysk på højniveau, kan indikere, at eleverne ikke er tilstrækkeligt fagligt rustet eller motiveret efter tyskundervisningen i grundskolen.

Frem til 2008 var det mere end hver 10. elev, der færdiggjorde STX, der havde tysk på A-niveau. I 2020 var det tal faldet til færre end 6 ud af 100 studenter fra STX. Dermed er talentmassen, som dansk erhvervsliv kan trække på i samhandlen med Tyskland, blevet svagere. Det er sket i en periode, hvor Storbritannien har forladt EU efter Brexit, og hvor Tysklands status som potentiel handelspartner er blevet styrket.

Færre har tysk på højniveau

Andel af elever, der færdiggør STX med tysk-fortsættersprog på A-niveau i det pågældende år.

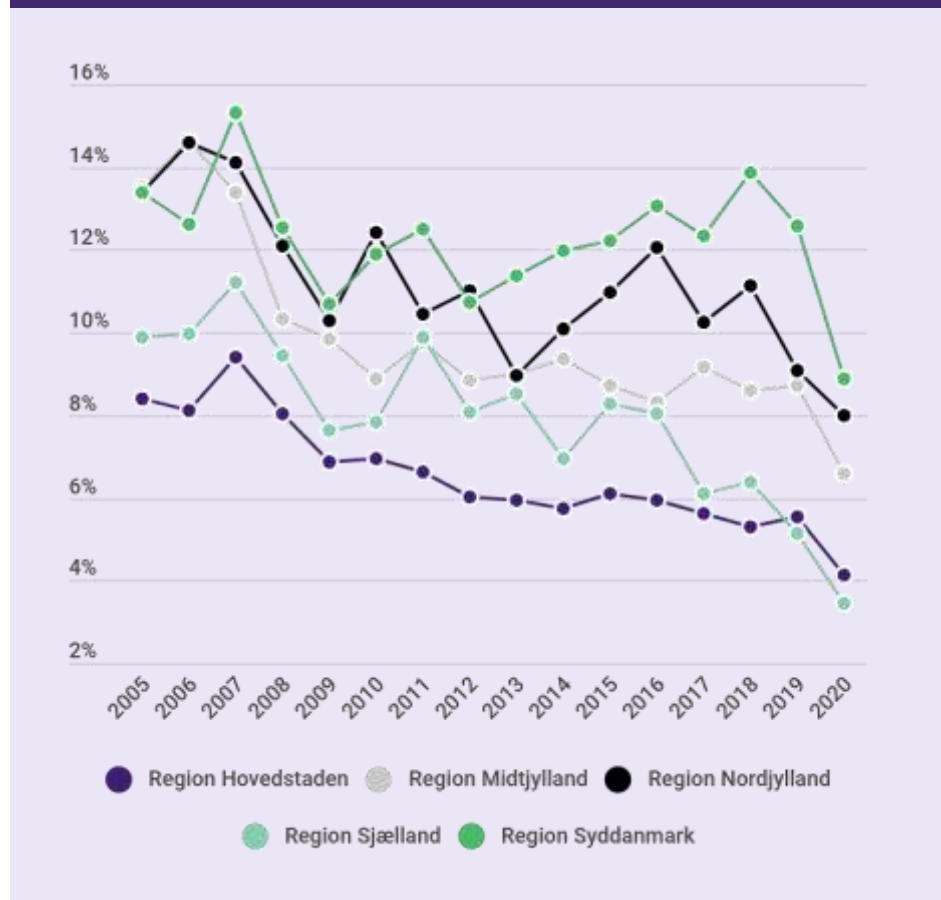
Kilde: SMVdanmark på baggrund af uddannelsesstatistik.dk. Figur 3

Andelen af elever med tysk på højniveau er faldet i hele landet, men der er store regionale forskelle. Således var det kun omkring 4 procent af de studenter, der færdiggjorde deres STX i 2020 i regionerne Hovedstaden og Sjælland, der havde tysk fortsættersprog på A-niveau.

Tyskkompetencerne er historisk set stærkest vest for Storebælt, og andelen med højniveau tysk er også fortsat størst i Syddanmark. Det største fald i andelen med fortsættertysk på A-niveau ses dog i Midtjylland, en region der traditionelt har mange eksportvirksomheder med fokus på Tyskland. I Midtjylland er andelen således blevet halveret fra 13,5 pct. i 2005 til 6,6 pct. i 2020.

Sjælland med laveste andel tysk på højniveau

Regionalt overblik over andel af elever, der færdiggør STX med tyskfortsættersprog på A-niveau i det pågældende år.

Kilde: SMVdanmark på baggrund af uddannelsesstatistik.dk Figur 4

Det næste led i kæden, som også er en indikator for de samlede tyskkompetencer i Danmark, er antallet af elever på de videregående uddannelser inden for tysk. Her ses samme tendens som blandt gymnasieeleverne.

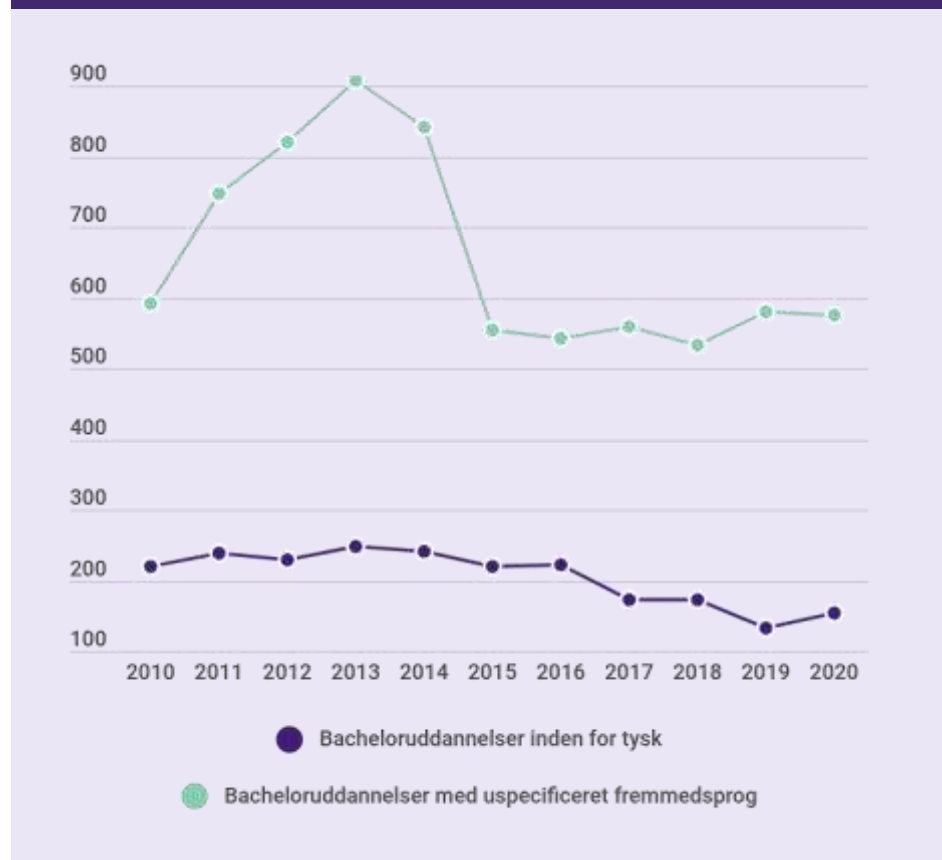
Antallet af studerende, der årligt bliver optaget på de akademiske bacheloruddannelser inden for tysk, er således faldet fra 219 i 2010 til 153 i 2020, et fald på 30 pct.

Hertil kommer de akademiske bacheloruddannelser med fremmedsprog, hvor det specifikke sprog ikke er nævnt. Her er også sket et fald set i perioden over 2010 til i dag.

Faldet er kritisk, da de danske SMV'er har behov for personer med en videregående uddannelse til blandt andet salg- og marketingsopgaver på det tyske marked.

30 pct.
færre elever
på bachelor-
uddannelser
siden 2010

Udviklingen i antal optaget elever på bacheloruddannelser inden for tysk og ikke specificeret fremmedsprog.

Kilde: SMVdanmark på baggrund af uddannelses- og Forskningsministeriet

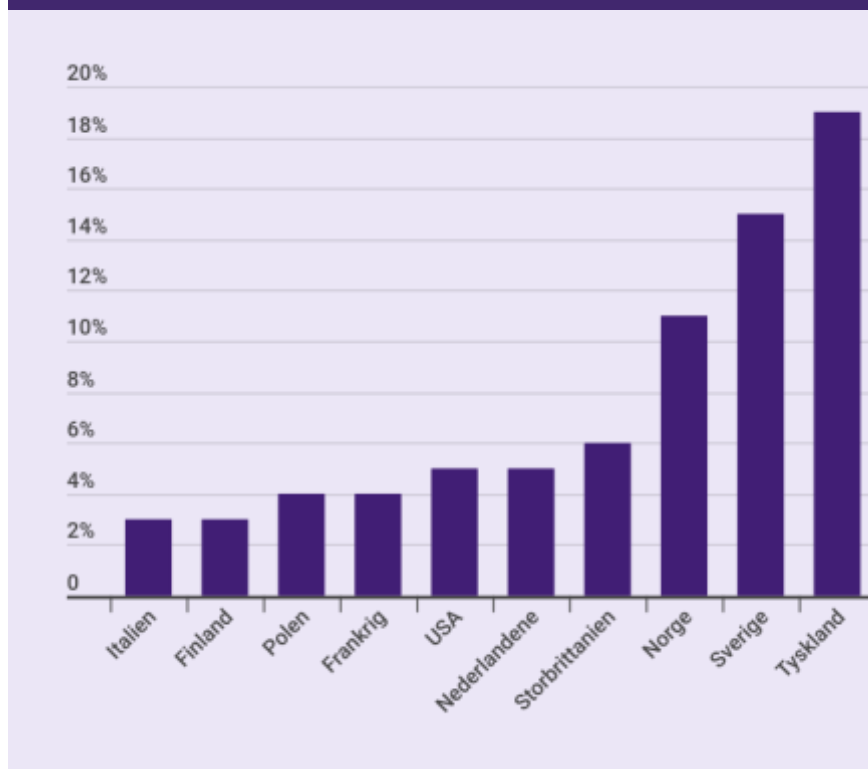
Figur 5

Tyskland er særlig vigtig for de danske SMV'er

Tyskland er den vigtigste handelspartner for Danmark. SMV'erne eksporterer mest til de nære markeder, og derfor er stærke tysk-kompetencer særlig vigtig for de mindre virksomheder. I 2017 gik 19 pct. af de danske SMV'ers eksport af varer til Tyskland. Godt 6 pct. af eksporten gik samtidig til Storbritannien, der på dette tidspunkt endnu var medlem af EU.

Tyskland er det vigtigste SMV-land

Andel af eksport fra danske SMV'er pr. land 2017.

Kilde: SMVdanmark på baggrund af Danmarks Statistik

Figur 6

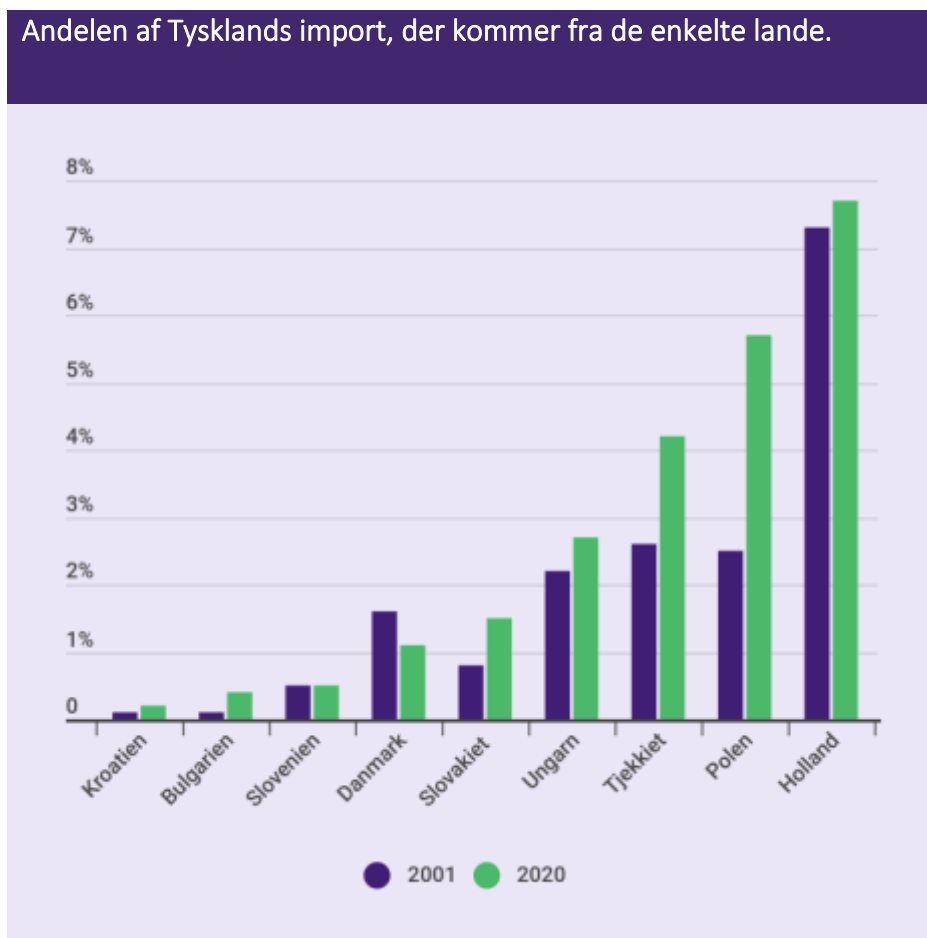
Danmark har tabt markedsandele på det tyske import-marked over en årrække.

Således kom 1,56 pct. af den tyske import fra Danmark i 2001. I 2020 var det faldet til 1,08 pct. af den samlede tyske import. Hvis Danmark havde bevaret sin markedsandel ville vores eksport være mange milliarder kroner større.

Samtidig med, at import fra Danmark fylder en mindre og mindre del af den samlede tyske import, så har nogle af de øvrige europæiske lande med bedre tyskkompetencer formået at øge deres andel. Hvor den del af Tysklands import, der kommer fra Danmark, er faldet siden 2001, er der til gengæld sket en stigning i importen fra en række af Tysklands øvrige naboer samt lande i Øst- og Centraleuropa.

Særligt den andel af Tysklands import, der kommer fra Tjekkiet og Polen er steget. I 2001 kom 2,5 pct. af den tyske import fra Polen. Dette tal er steget til 5,7 pct. i 2020.

Danmark taber terræn i Tyskland

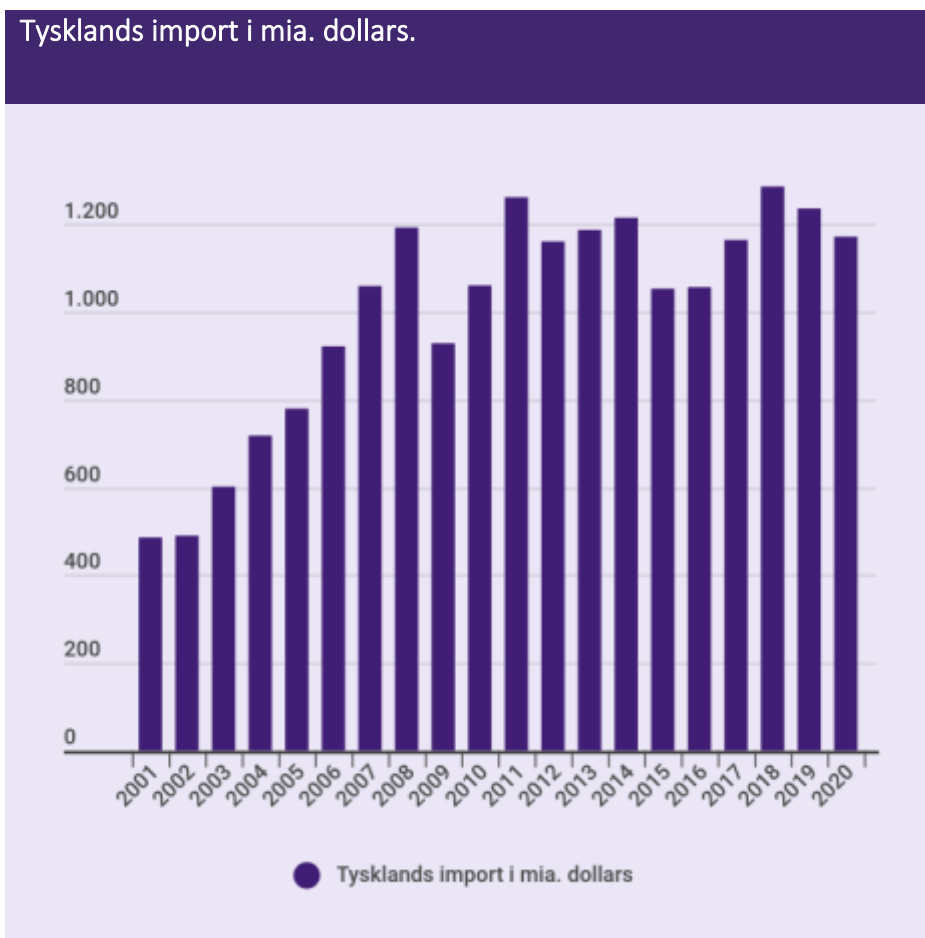
Figur 7

Kilde: SMVdanmark på baggrund af WTO/FN International Trade Centre

Danmarks vareeksport til Tyskland var på godt 96 mia. kr. i 2020, og vareeksporten til Storbritannien var på ca. 36 mia. kr. Det må forventes, at det på sigt bliver sværere for danske virksomheder at eksportere til Storbritannien, og at virksomhederne derfor får brug for andre eksportmarkeder, eksempelvis det tyske. Allerede nu er der tegn på, at eksporten til Storbritannien har været på retur efter Brexit.

For at sætte den danske eksport til Tyskland i perspektiv, er det interessant at se på Tysklands samlede import. I 2020 har Tysklands samlede import fra hele verden således været på, hvad der svarer til over 7.200 mia. kr.

Stort potentiale for danske virksomheder

Figur 8

Kilde: SMVdanmark på baggrund af WTO/FN International Trade Centre

Konklusion og politikforslag

Der er tegn på, at den danske talentmasse af personer, der mestrer tysk på et relativt højt niveau, er på tilbagegang. Det er kritisk, særligt for de danske SMV'er, der har Tyskland som deres vigtigste eksportmarked. Det tager lang tid at vende udviklingen i forhold til sprogkompetencer, men det er bedre at starte i dag end i morgen. Den seneste danske Tysklands-strategi stammer fra tiden inden Brexit blev en realitet. Der er derfor behov for en ny ambitiøs Tysklandsindsats samt ny langsigtet strategi, der er udarbejdet på baggrund af de muligheder og udfordringer, der er opstået som følge af Brexit.

Der er flere veje til at styrke tysk i Danmark, men det er centralt at styrke det første led i kæden, dvs. de kompetencer eleverne får i grundskolen. Yngre elever er ofte mere åbne for at gå fordomsfrit til sprogundervisningen. Herudover er det vigtigt at sikre, at undervisningen har den rette kvalitet, og at lærerne er klædt fagligt på til opgaven.

SMVdanmark foreslår, at politikerne overvejer følgende initiativer for at styrke tyskkompetencerne i Danmark:

1. Der indføres tysk i folkeskolen fra 4. klasse f.eks. ved at eleverne i 4.-6. klasse har to ugentlige tysktimer. Der kan trækkes på erfaringer og materiale fra Tønder og Sønderborg kommuner, hvor der er tyskundervisning fra 0. klasse samt Aabenraa Kommune, hvor der er tysk fra 3. klasse.
2. Timetallet til tysk i 8.-9. klasse øges med 33 pct. Dette sikrer, at undervisningen kan gå fra 3 til 4 ugentlige tysktimer.
3. Øget brug af udveksling og ophold i tysksprogede områder for kommende tysklærere på læreruddannelsen.
4. Tyskundervisning gøres mere anvendelsesorienteret. Fx ved at Børne- og Undervisningsministeriet udvikler undervisningsforløb, cases og materiale om, hvordan man arbejder sammen med lokale virksomheder om tysk. Det kan eksempelvis være med inspiration fra det praksisfaglige forløb "Tysk på arbejde" fra Aabenraa Kommune.
5. Kommuner opfordres til at køre med mindre sproghold og to-lærerordninger i tysk.

6. Der er efter Brexit behov for en ny samlet Tysklands-strategi som erstatning for den strategi, den daværende regering lancerede i 2016.

Der vil være udgifter forbundet med at investere i styrkede tyskkompetencer, men SMVdanmark ser det som en god investering, da Tyskland som eksportmarked er afgørende for vækstmulighederne for de danske SMV'er. SMVdanmark foreslår, at initiativerne finansieres ved dels at prioritere ressourcer fra den understøttende undervisning. Dels at omlægge til lånefinansiering for de SU-klip på de videregående uddannelser, der ligger ud over normeret tid, såfremt der er behov for yderligere finansiering.

Kontakt

Chefkonsulent, Kasper Munk Rasmussen, tlf. 61 96 39 80
rasmussen@SMVdanmark.dk. SMVdanmark, april 2021.